

У следећим текстовима препознајте фонолошке, морфолошке, лексичке и синтаксичке карактеристике косовско-ресавског дијалекта.

samo međustanica za dalja pomjeranja (bježanja), zajedno sa starinačkim stanovništvom, prema sjeveru. A na njihova ognjišta su pristizali Turci i Albanci. Tako su turski i albanski jezik (posebno ovaj posljednji) znatno uticali na sve govore ovog poddijalekta i bitno odredili njihovu fizionomiju.

Osnovne odlike kosovsko-metohijskog poddijalekta su sljedeće:

1. gotovo dosljedan ekavizam;
2. starija akcentuacija; pored zona sa povlačenjem (˘) akcenta s posljednjg sloga, postoje i regije s neprensenim (˘) akcentom na ultimi; u Vučitrnu se (˘) sa zatvorene ultime prenosi na penultimu (*đbraz, nâzeb, Gjd. obrâza, nâzêba*);
3. u vokalskom sistemu (u Vučitrnu i Peći) pojavljuju se i vokali /ɔ/ i /ə/ i u riječima primljenim iz turskog i albanskog;
4. konsonant /l/ se realizira kao /lʲ/, ispred palatalnih se izgovara kao /lʲ/; u gradskom govoru Peći i tvrdi izgovor (*nedeta, tuk* itd.);
5. u mnogim mjestima je izgubljena razlika između /č/ i /ć/ odnosno /ǰ/ i /đ/, s tim u vezi u Peći i umekšavanje konsonanata /š/, /ž/, gdje se čuva i konsonant /h/;
6. u znatnom dijelu nepostojanje trpnog pridjeva bez jotovanog konsonanta; aorist i imperfekt u 1. licu mn. imaju nastavak *-smo*; u zamjeničko-pridjevskoj promjeni je *-ija* u Gmn. (*našija njiva*); promjena finalnog *-ć* u *-j* (*noj*) (osobine primljene iz zetsko-raškog dijalekta);
7. prefiks *pré-* > *pre-*; prilozi tipa *tatodê[ke]*, *tavudêr*, *tónde(na)*, *tatanakô*, *tîpût* [Peć], *jučêrke*, *kudêrke*, *odâvdice* itd.; genitivne forme tipa *Idem kot kuće* i *Majke sam imala* te dativne tipa *Baci jabuku preko njojzi*;
8. snažno prisustvo tucizama i albanizama.

TEKSTOVI

Se po tvoje ćefi

Sê po tvoje ćefi ti zbõrim. Kako nésam. Jêsam bõgomi. Ispitovala sam se. Pita te põp: biginîšes l'i ga.

- *Biginîšem.*
- *Õceš l'i ga?*
- *Õcu ga.*

Nêga i mène. Rúku za rúku, tavàko. Jêz bõgomi. Põp te vênča u crkvu, kako nádeš põpa. Kõ mðže u crkvu, ko nène – kot kûće. Já sam se vênčala kot kûće. Trážiže põpa, pa põp bio u Pêć. Põp Mírko, rõbu, onâ stári põp. Ti ne znâž ga.

Žalosna je i tãd bila mðja ùdaja. Mâjke sam imãla, ðca nène, brãta nène, srtíca nène. Jednõga brãta o stríca, tõ je bñjo.

Zùlum kãntar nema. Õsirote národ náš. Dðsta sam. Óde mi nñje dóm, óde mi je ród. Sekřvu, zãve nésam jêtrve nášla. Sãmo sekřva saš nójzinima decãma. Dêvera sam nášla tri-čei tri, kaj cvětovi u bákcu.

Sãd biginîšes divõjku ti. Zadêvu se. Bêzbil'i, kad ìmaš bãbu i bãba vðl'i zêta, kad nemaš, no túđu mâjku, pð te ne vðl'i. Vðl'i snãu. Kad nèce snã da vðl'i svekřvu, tõ je do mòmka nójnoga. Nèce òn da røkne da mi vðl'iš mâjku, nèce da ju røkne da u činíš ìzmet, da ju nõge omìeš, da ju prðstreš. Åjde ti kod mène, nêka ju ðna. Òna nèce pòsle. Te l'èpo bõgomi, cêlõme rðbl'u i decãma i l'ùdima, 'ko bi ktèo i ženãma.

Kãko ù šta – legên. 'Ko se ðigne sãm te omìje, se nèce sad nìko. E za tõ ti fála. Da ne zabarãvi pût.

Dostana Miletić, 191 I, Koš [Metohija], Bukumirić 2003, 327.

Tu sam s njim se volela

- Posēdali smo. Bója veli: «Enē, išo sam kod jedné, pa ugrēbo célu rúku».
- E, gřdan tí, ništa nř je tēbe, no ja šta sam učinēo.
- Štā, ubřo te bōg.
- Kāže, jēdnu na Vāskrs, tú, etō, dē tā krřška, brēpi me u krečānu.
 ■ a znām kojā e, ovāko bi e na pārčiče isēkao.
 One dvojica da ūmru ōd smea.
- I otēše.
- Kāko.
- Pa svedočila sam. Tú sam s njim se volēla.
 I ōni ne vērovaše, a ja vēlu, ti si trí gōdine bio kod nēga i ti znās da e to Aksēntijevo gŭvno.
- I ōni dādoše Dīmīću.
- Ej, imāla sm jednōg šāšavog brāta, nésam smēla da poglēdam na čovēka.
 Kūce su bile pod slāmu, pomājno oslđnēne na drvéce, imāla i pérda. Búdu sam ja rodřla za pérdu.
- Jesi ga vēzāla za verřgu da ne imāadne pādavicu pōsle?
- Já jōk.
 Ne mōgu da zbōrim, ostārela sam.

Iz razgovora voden u Blaževu [Kopaonik] između Krune Kojić, rodom iz Levića, 88 god., i grupe mještana iz Blaževa, Grković 1971, 158.

Jao tajko, pa evo i Nemci!

Jēdno jŭtro s ōcem sam bila, ōtac mi jōš břo živ, i de^ate mi bilo živo, i jēdno jŭtro mi ustānemo ujŭtru; ōtac mi břo tām u planřnu i dōšo i kāže: šta e tō, ēl stvārno nailāze Némci u Čuprř(j)u? Mōj ōtac, ōn mēne pita, já kāžem, já nē znam, já sam čřla, a nē znam da l je tāčno. Pōsle nēkoliko dāna i vřdim, jāo, ovi nāši kāt su bíli na Né^amci, pa se vrācu ōni s kōri, ōni matrlēzi, onō svē nōsu... Tek vřdim já odozdōl, ōtac kāže, jāo tājko, pa ēvo i Né^amci. Ōtac imāo onŭ křřžicu, sād nē znam, mōra da mu je bila vōjna bŭkvica. Ōn dōvati onŭ křřžicu, pa

u vātru, i izidemo tāmō nāpole; kad mi poglēdamo, ōno kōri, ma sāmō vrřska uspūt, pa svē do vř sēla zakřčiše, pa dđle dđkle se vřdi na krivřnu klusŭre, tō svē povēzāše kōri, nēgde za plōt, nēgde za nēko dřvo, nēgde za nō, tek já kāžem ōcu, a ōtac kāže mēne: Jáō sā ce da kōlu cērko, břže obŭkuj ovō dēte u žēnsko odēlo. Já břže obŭcēm de-tētū záprežnicu. Ōri cē^alu nōc, vrřska kōri, ūrlek, mi cē^alu nōc ne spāvamo. Sedřmo tŭnā, strāva ne vāta, glēdamo, ōni tēk jŭtredan, nē^ama ništa, ōdoše ōni.

Stojana N., rodena 1915, Srmosten [Resava], Peco-Milanović 1968, 364.

Pričuvanje ili neke andame

Pōdem já u vodenřcu, bēše ēdnog dāna kiša. Já sam sād mlēo sas pomelāre i tú sam zanočřo u vodenřce. Svŭko sam se i lēgo sam u krēvet. Spāvāō sam do jedanāēs sātř. A u vodenřce čŭem já, rāzbudi me lupřāva nēka u vodenřčni tōčak, dđle u vōdi što e, kao gōđ da nēki svē razbiva tāmō. Já se dřgnem pa tāmō na ūstavu, ōno vōda, poglē-am, ustāl'ena ūstavom. Štā li tō lŭpa? Ka-sam břo tāmō kod ūstave, ōno pristāne lŭpāne, já dōdem u sōbu 'de spāvam, kod' krevēta, ōpet lŭpāne. I na cēremřdu, kāō da mi svē pōrazbiva cēremřdu kamēřnima čđek, takō mi se tō pričinřlo. Já se sētim kāko su stāri pričāli da u vode-nřice ōbično řma andāme, kđē kākā pričŭvāřna, i zaplāřim se já stvār-no. I vōdu mi střska na ūstavu. Īde tāmō na onāř cřpun, pa pritēgne, střska, střska, pa pŭřti. Já pobēgnem ōpet u sōbu ovāmo, vrātřm se. Tú sam se vrāčāo nēkoliko, mđžda pēt, šēs' pŭtā. Ali tā lupřāva mi dōsa-di. Posŭmlāō sam da ce nēki da napādne me, da mi ōtne žřto. Já se po-mřslim ovāko: da se suzbřřem, čđvek ce me uvātř ōpet sutrādan, ce da me ubřře. Mōre, rezřku je já, i ōcu d-izādem nāpole. Mēsečina e bila. Já ōndak ūzmem sekřce u šāke, oplřjem dlān i izādem pod vodenřcu preko mostřca onōga što řma tām. Poglēm: ōno mēsečina. Poglēdam na krōv, ōno cēremřda stoi lēpo, nřt je izlŭpana kamēřnima, nřti štō. Já se sētim ōnda da e tō prečŭvāřne, ili nēke andāme, kāko stāri pričāu, pa se i já zaplāřim, pa se sāgnem, natŭcēm kāpu na čřlo, pa štō břže bēgāř u vodenřcu i já, da me nē bi, ovāř, – što kāžu ranřře, uvāte nēke andāme, – pa da me tērau uz rēku i nřz rēku, znām da ne mōgu da se